

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-688-1-45>

STRUCTURAL ELEMENTS OF THE LEGAL MECHANISM FOR ENSURING TRANSPARENCY IN THE USE OF PUBLIC FUNDS

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЧНИХ КОШТІВ

Shukhnin A. S.

*Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Civil, Administrative and Financial Law
of the Classical Private University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8065-8205>*

Шухнін А. С.

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри
цивільного, адміністративного та
фінансового права Класичного
приватного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8065-8205>*

Дослідження правового механізму забезпечення відкритості використання публічних коштів вимагає насамперед з'ясування змісту базових категорій, які формують понятійно-категоріальний апарат цієї проблематики, — «правовий механізм», «відкритість» та «публічні кошти». Комплексний аналіз зазначених визначень дозволяє сформувати бачення сутності правового механізму забезпечення відкритості використання публічних коштів.

Стосовно змісту категорії «*правовий механізм*» в юридичній науці варто зазначити, що поняття «механізм» запозичене юридичною наукою з технічних дисциплін, де воно традиційно позначає систему взаємопов'язаних елементів, які забезпечують перетворення одного виду руху (впливу) в інший для досягнення певного результату. У правознавстві категорія «правовий механізм» набула самостійного змісту й використання для характеристики динамічного аспекту дії права, під час якого правові приписи втілюються у реальну поведінку суб'єктів суспільних відносин.

У загальній теорії права усталеним є розуміння правового механізму як системи правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини. До структурних елементів такого механізму можна віднести нормативні складові (сукупність правових норм, що регулюють відповідну сферу), інституційні складові (системи органів та їх повноважень), процедурні та охоронні елементи тощо.

В рамках дослідження правового механізму забезпечення відкритості публічних коштів видається доцільним розглядати правовий механізм як

цілісну, системно організовану сукупність таких взаємопов'язаних правових засобів як норми, принципи, процедури, форми і методи діяльності уповноважених суб'єктів, а також гарантії та засобів захисту, які у своїй єдності забезпечують відкритість використання публічних коштів.

Щодо змісту поняття «відкритість використання публічних коштів», то категорія «відкритість» у контексті використання публічних коштів тісно пов'язана, але не тотожна сумісним поняттю «прозорість».

Відкритість доцільно розглядати як принцип і водночас стан суспільних відносин у бюджетній сфері, що забезпечує вільний доступ зацікавлених осіб до інформації про формування, розподіл та використання публічних коштів, оприлюднення відповідної інформації уповноваженими суб'єктами тощо. Тобто відкритість – це юридично забезпечений засіб (режим). В свою чергу, прозорість є метою, результатом, якого прагнуть досягнути за допомогою даного засобу.

На відміну від відкритості, яка акцентує увагу на процедурному аспекті – власне на забезпеченні доступу до такої інформації, прозорість характеризує якісну сторону інформації (її зрозумілість, повноту, несуперечливість тощо), можливість отримання роз'яснень та додаткових відомостей за запитом, створення умов для громадського контролю за використанням публічних коштів тощо.

Також, прозорість передбачає окремі елементи партисипативного виміру взаємодії держави та суспільства (зокрема, в частині контролю за використанням публічних коштів). Термін «партисипативність» не є широковживаним в юридичній літературі, проте в контексті характеристики поняття прозорість публічних коштів має своє змістовне навантаження в частині контролю. З позицій науки державного управління партисипативний підхід ґрунтується на таких принципах: 1) залучення та участь (зацікавлені сторони можуть залучатися до процесу прийняття рішень, брати участь у формулюванні інших варіантів, вносити власні пропозиції); 2) демократія та відкритість (процес прийняття рішення демократичний та відкритий для всіх учасників шляхом забезпечення доступності інформації); 3) рівність; 4) співпраця та колективна діяльність; 5) спрямованість на результат (процес участі має призвести до конкретних практичних результатів або змін, які відповідають потребам учасників); 6) взаєморозуміння та комунікація (ефективний та відкритий обмін інформацією); 7) гнучкість та адаптивність (можливість коригування та змін стратегій з урахуванням нової інформації); 8) інклюзивність (врахування різноманітності учасників); 9) відповідальність (учасники несуть відповідальність за результати і наслідки прийнятих рішень) [1, С.125]. Партисипативність як характеристика взаємодії держави та суспільства

у сфері забезпечення прозорості публічних коштів передбачає зазначені вище принципи такої взаємодії у сфері забезпечення громадського контролю за використанням публічних коштів.

Отже, на наш погляд, поняття «прозорість використання публічних коштів» більш ширше за поняття «відкритість використання публічних коштів», причому перше поняття повністю охоплює друге і додатково включає в себе окремі елементи такої динамічної складової як партисипативність.

Синтезуючи викладені підходи, правовий механізм забезпечення відкритості використання публічних коштів пропонується розуміти як системно організовану сукупність правових норм, принципів, організаційно-процесуальних форм, методів діяльності уповноважених суб'єктів, а також юридичних гарантій і засобів державного та громадського контролю, що у взаємодії забезпечують безперешкодний доступ фізичних і юридичних осіб до достовірної та повної інформації про формування, розподіл і використання публічних коштів.

Структурними елементами правового механізму забезпечення відкритості використання публічних коштів є:

1. Нормативно-правовий елемент – система правових норм національного законодавства (Бюджетний кодекс України [2], закони України «Про доступ до публічної інформації» [3], «Про відкритість використання публічних коштів» [4], підзаконні нормативно-правові акти), а також міжнародні стандарти щодо змісту і меж відкритості публічних коштів.

2. Інституційний елемент – система органів державної влади та органів місцевого самоврядування, на які покладено обов'язки щодо оприлюднення інформації про публічні кошти, суб'єкти, а також суб'єктів громадського контролю (громадські організації, засоби масової інформації, окремі громадяни).

3. Процедурний елемент – визначений законодавством порядок оприлюднення, оновлення та надання інформації про публічні витрати, зокрема через єдині державні веб-портали та інші цифрові інструменти.

4. Гарантійно-охоронний елемент – сукупність юридичних гарантій реалізації права на доступ до інформації про публічні витрати та засоби юридичної відповідальності за порушення відповідних вимог.

Виокремлення зазначених елементів не має суто теоретичне значення, а служить методологічною основою для подальшого аналізу ефективності функціонування досліджуваного механізму, виявлення прогалин правового регулювання та вироблення пропозицій щодо його вдосконалення, що й буде предметом розгляду в наступних підрозділах роботи.

Література:

1. Гагін А.О. Принципи партисипативного підходу щодо управління урбанізованими територіями. Економіка, управління та адміністрування. 2024. №2. С.123-127
2. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 8.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Про доступ до публічної інформації : Закон України № 2939-VI від 13.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
4. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України № 183-VIII від 11.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-688-1-46>

**PROBLEM ISSUES OF CONCLUSION AND TERMINATION
OF AN INHERITANCE AGREEMENT UNDER THE LEGISLATION
OF UKRAINE**

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ
СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

Kovalenko S. O.

*Postgraduate Student
at the Department of Private Law
National University "Odesa Law Academy"
Odesa, Ukraine*

Коваленко С. О.

*аспірант кафедри приватного права
Національний університет «Одеська
юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Спадковий договір займає особливе місце серед цивільно-правових конструкцій, оскільки поєднує договірне регулювання поведінки його учасників із визначенням юридичної долі майна відчужувача у зв'язку з його смертю. Саме ця особливість зумовлює складність визначення його юридичної природи, співвідношення із заповітом та іншими способами розпорядження майном на випадок смерті, а також породжує низку проблем у сфері укладення, виконання, розірвання і припинення такого договору.

За статтею 1302 ЦК України за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача), а в разі смерті відчужувача набуває право власності на його майно. Отже, закон безпосередньо пов'язує виникнення у набувача права власності на предмет договору зі смертю відчужувача [3]. До